REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsebet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXXI.
Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 253. Brașov, Sâmbătă 15 (28) Noemvrie 1908.

Cestiunea conregenței.

Am înregistrat și noi știrea adusă de „Berliner Tageblatt", după care Maj. Sa monarchul nostru ar fi hotărât ca în 2 Decemvrie, ziua aniversară de 60 de ani ai domniei sale, să investească pe archiducele moștenitor Francisc Ferdinand cu o parte însemnată a puterii sale de domnitor. Această știre a produs senzațiune în deosebi la Budapesta și mai cu seamă fiindcă nu se vorbise și nu se auzise mai înainte nimic despre așa ceva. In zilele acestea a fost desmințită știrea din mai multe părți, dar ea cu toate acestea fu lansată de nou în foile streine.

Se remarcă mult că marele ziar parisian „Temps" a publicat alaltăieri un comunicat, care are de scop de a lua desmințirilor de până acuma toată puterea. Impărtășirea ziarului francez spune următoarele: „E acum mai mult ca sigur, că Francisc Iosif va ceda în ziua de 2 Decemvrie o parte însemnată din puterea sa suverană în favorul moștenitorului tronului, Francisc Ferdinand. E probabil că-l va face suprem beliduce, adecă îi va da drepturile suverane ce le are cu privire la armată, dar îl va face părtaș și de alte drepturi de domnitor. De un timp încoace se poate constata lămurit influința crescândă a moștenitorului tronului asupra conducerii trebilor monarchiei. In fie-care zi acesta are consfătuiri lungi cu împăratul".

„Le Temps" este organul cel mai bine informat parizian, ca organ diplomatic al guvernului francez. Trebue să i se dea deci știrei sale subliniate o importanță mai deosebită, având în vedere că a putut'o primi numai din cercurile curții vieneze. Așadar știrea adusă de foaia berlineză poate să fie ceva mai mult decât o faimă trecătoare de senzație.

Așa opinează și politicianii unguri, iar gazetele lor de frunte: „Budapesti Hirlap" cel guvernamental și opozițională „Az Ujsag" consideră lucrul vrednic de a scrie despre el articole de fond lungi. Lucru naibii — își zic ei — se poate întâmpla ca în adevăr la 2 Decemvrie să ne pomenim cu proclamarea din partea bătrânului Monarch a vre-unui fel de conregență a sa cu arhiducele moștenitor cel prea puțin răsfățat de Unguri, fiindcă până acum n'a arătat înclinarea, necum dorința ca să-i rasfețe el pe ei.

Ce ar fi în cazul amintit? Ce s'ar putea aștepta dela un guvern atât de neputincios și plecat ca cel ce reprezintă azi politica națională maghiară, dela guvernul și majoritatea coaliției? Ce legi s'ar putea cere acestora, pe cari să nu le lifereze, și ce patentă împărătească ar putea să existe, cu care să nu se impace ei? Se vor mulțămi în cele din urmă și cu declararea moștenitorului de conregent...

Intrebările de mai sus le pune organul tisaist „Az Ujsag" care nu poate fi în prepus că nu-și cunoaște oamenii și aceasta tocmai fiindcă este în opozițiune și vede cu părere de rău cum cavalerii coaliției se grăbesc să treacă prin toate scalele de închinăciune față cu tronul, ce ar mai putea rămânea reservate contelui Stefan Tisza, dacă — cum de sigur sperează încă — vr'o întorsătură neprevăzută l'ar aduce iarăși la putere, fie și braț la braț cu Andrassy.

Foaia tiszaistă mai constată cu această ocaziune un adevăr despre care s'a putut convinge până acuma toată lumea, că adecă situația e deja creată, moștenitorul tronului are parte deja mai de mult la puterea domnitorului; atâta însă cel puțin nu s'a făcut până acuma, ca să se dea și o formă de drept public acestui fapt, care, după dreptul public unguresc mai ales, ar fi să fie cu neputință. „Az Ujsag" sperează că nu se va încerca executarea unui astfel de plan; dar dacă se vor gândi la el, atunci sănătate bună cu garanțiile de drept public căci nu se poate aștepta ca guvernul acesta să sară în apărarea lor, punând în rizic puterea de care se bucură.

După constituțiunea ungară nu e admis ca puterea regelui să fie împărțită în două, unilateral, adecă fără consimțământul corpurilor legiuitoare. Puterea regală e indivizibilă. Așa — și drepturile suverane ale monarchului ca suprem beliduce numai acesta le poate exercita asupra armatei, de unde ar urma că Majestatea Sa voind să facă ce i-se atribue, ar trebui să se adreseze mai întâi guvernului maghiar ca să facă pregătirile de lipsă pentru realizare.

Aceasta e părerea guvernamentalului „Budapesti Hirlap", care înșiră toate legile și dispozițiunile, ce i-o sprijinesc. Dar, adauge această foaie, 2 Decemvrie e prea aproape decât ca să se mai poată face acele pregătiri, iar ca Majestatea Sa cu puterea Sa de împărat să-l facă conregent pe moștenitorul tronului în Austria și în Ungaria, nu e cu totul eschis, fiind în contra sancțiunei pragmatice

Așa o scaldă foaia guvernamentală. „Az Ujság" ca foaie opozițională poate vorbi mai liber și mai deslușit. Ea constată că în teorie moștenitorul tronului nu are nici un cerc de influință în guvernarea țării, dar că în realitate archiducele Francisc Ferdinand este totuși „un factor decisiv al guvernării" în cele mai importante afaceri, și aceasta numai pe baza simplei voințe a Majestății Sale „Az Ujsag" aduce pentru întărirea afirmării sale un exemplu pe care nu-l putem trece cu vederea. „Iată" — zice numita foaie — „și cestiunea proiectului de lege electorală tot moștenitorul tronului a scos'o la mal, sau mai bine zis *împotrivirea sa a fost care a împiedecat până acuma, să ajungă pe cale de a se rezolva*".

Cuvintele de mai sus vor să zică: Multă vreme archiducele Francisc Ferdinand s'a opus sancționării prealabile a proiectului până ce în urmă și-a suspendat opoziția. Am vrea să știm acum dacă aceasta este a se înțelege așa, că archiducele în cele din urmă s'a împăcat cu pluralitatea, ori că archiducele moștenitor a cedat numai unei forțe majore lăsând să meargă lucrul deocamdată înainte? Informația aceasta a organului lui Tisza, care este în poziție de a putea ști ce s'a petrecut, nu se contrariază cu informațiunea ce a primit'o „Gazeta Transilvaniei" înainte cu o săptămână din izvor de absolută încredere, că adecă archiducele moșteuitor n'a intervenit nici direct, nici indirect în senzul votului plural, ci a ținut și ține ca și în Ungaria reforma electorală să se ducă la sfârșit pe baza largă a sufragiului universal, direct și secret ca în Austria — ceea ce înseamnă că Inălțimea Sa este încă și azi în principiu contra sistemului pluralității.

După aceasta mică digresiune, care totuși nu s'a abătut cu totul dela obiect, vom trece iarăși la cazul, de care se teme foaia lui Tisza și pe care îl caracterizează cu cuvintele „stranie decretare autocratică", ce ar puteau-o avea în gând „puterea familiei domnitoare" — ceea-ce însă nu s'ar putea aduce în consonanță cu constituția ungurească"...

Adevărat că în aceste patru zile ce ne mai despart de 2 Decemvrie nu se mai pot face pregătirile pentru o conregență introdusă conform constituției, dar dacă — ceeace nu poate fi eschis — Majestatea Sa ar crede sosit momentul de a se retrage cu totul după cum se vorbește de mult că ar avea intențiunea, și a renunța la tron în favorul nepotului său? Atunci n'ar mai trebui nici un fel de pregătire și totuși, credem, că un asemenea eveniment pe foarte mulți i-ar afla cu totul nepregătiți și le-ar da poate mai mult de gândit chiar, decât eventualitatea unei „decretări autocratice"...

Din dieta ungară. In ședința de eri s'a votat propunerea pentru prelungirea ședințelor dietei și astfel se vor ținea începând de azi, zilnic două ședințe de câte 4 oare. In continuarea discuției budgetare a luat cuvântul dep. *Issekutz* (din partidul poporal) polemisând cu dep. Dr. V. Lucaciu.

Ziua de 2 Decemvrie aniversarea de 60 de ani de domnie a Majestății Sale nu se va serba numai în Austria, ci și în Ungaria Primatele va servi un *Te-Deum* în biserica lui Matieș-craiu. Camera deputaților și a magnaților nu vor ținea ședință în acea zi și sub conducerea presidenților vor lua parte în corpore împreună cu guvernul la serviciul divin, iar în urmă vor prezenta tronului omagiile lor. Guvernul le-a plănuit toate acestea și posibil ca ele să se și ducă în îndeplinire. Numai partidul independist ar opune rezistență, dar și conducătorii lui sunt deja câștigați pentru cauză. Membrii guvernului au vorbit deja în parlament, și încă cu succes, pentru realizarea acestei idei. Contrar cu știrea că camerele nu vor ținea ședință în 2 Dec. »Budapesti Hirl.« anunță că în ambele camere ale dietei se va face amintire de jubileul împărătesc și Juszth Gyula va face din scaunul său presidențial o enunciațiune, care »va corespunde pe deplin cerințelor politeței«.

Conferență națională română. Sub titlul acesta corespondențele și foile semioficioase unguerești publică un comunicat scurt de următorul cuprins: »George Pop de Băsești, președintele partidului național român, a sosit la Budapesta, ca să se sfătuiască cu deputații români în afacerea conchemărei conferenței naționale.«

Nu putem ști de unde și-au luat foile ungurești această informațiune. Știm numai, că în câteva din foile noastre (»Unirea«, »Lupta«, Tribuna«) apoi în adunarea de protestare a Românilor din Arad s'a exprimat dorința convocărei unei conferențe sau adunări naționale și că în »Lupta« a publicat și dep. Dr. V. Lucaciu un apel, în care pledează pentru întrunirea unei conferențe naționale, rugând pe d-l George Pop de Băsești să ia inițiativa de a-se înțelege în scopul acesta cu toți factorii din sânul poporului nostru. Un alt comunicat ce l'am publicat ne spune că și în clubul naționalist s'a discutat cestiunea convocărei unei conferențe naționale românești.

Precum se vede, așadar se lucrează cu multă stăruință în cercurile deputaților naționaliști pentru conchemarea unei conferențe naționale. Cestiunea fiind de o mare importanță, mai ales în zilele aceste critice, se înțelege că nu vom ocupa de ea mai de-aproape, îndată ce vom avea informațiuni despre demersurile ce se fac.

Austro-Ungaria și conferența internațională. Din Viena s'a transmis ziarelor următorul comunicat: Din loc înalt diplomatic se anunță că până când va exista posibilitatea de-a se încerca la masa verde discutarea sau examinarea demersului austro-ungar, cabinetul din Viena nu se poate definitiv obliga de-a participa la conferență. Tot atât de puțin va încerca cabinetul din Viena nouă tratări cu Poarta, până când va dura boicotul. Nu este însă eschis ca în viitorul apropiat să se nască pentru regimul Turcilor tineri astfel de surprinderi, cari pot să amenințe, ceea-ce până acum pare a fi dobândit.

Cum ar trebui să fie harta electorală a Ungariei?

II.

In Nr. 246—1908 am dat tot sub acest titlu un articol al șovinistului Balogh Pál, apărut în foaia maghiară redactată de Jidani în nemțește »Pester Lloyd« (Nrul din 8 Noemvre 1908.), în care articol Balogh arăta cu date statistice, că »dacă până acum principiul de rassă ar fi învins la alegeri, Maghiarii ar fi stat foarte rău«, și că

»dacă s'ar face alegeri, în cari să se presioneze în detrimentul maghiarismului, Maghiarii ar putea ajunge în parlamentul ungar în minoritate de 17 voturi«. Tot în acel articol Balogh, dupăce își exprimă părerea, că »trebue schimbate cercurile electorale așa, ca să fie Maghiarii scutiți de astfel de eventualitate desastruoasă«, promite c'o să tracteze într'un al 2-lea articol cestiunea, că »oare posibil este, ca pe harta etnografică a Ungariei să se facă așa cercuri, că fiecărui mandat să i se dee cerc și totuși să se asigure egemonia maghiară față de orice eventualitate?«

La întrebarea asta se încearcă acum patentatul patriot să răspundă în Nrul din 21 Noemvrie. Și oricât și-a dat silință d-l Balogh, nu i-a succes să deie de minciună axioma că „*ex nihilo nihil fit*". Căci ori cum a încercat să nimicească sau contopească unele cercuri ori să sporească numărul de cercuri în orașe, unde elementul maghiar e mai mare, în urmă totuși nu poate scoate decât o majoritate de 60 de deputați, care însă »scade la 20, dacă în cele 32 de cercuri poliglote Maghiarii și-ar pierde majoritatea relativă.«

Și după aceasta constatare să nu creadă cineva, că i-ar veni în gând șovinistului să mărturisească, că n'ai ce face, naționalitățile nu le poți tăgădui de pe fața pământului. Nu, ci el ne spune la sfârșitul articolului, că e foarte curios, cum va putea asigura »legislația« »pe baza dreptății (!!) o supremație, pentru a cărei asigurare autorul nu poate afla nici măcar în teorie vre-o posibilitate.

Noi însă îi spunem autorului, că după ce cunoaște proiectul de drept electoral nu mai are de ce fi curios: după cum în acesta se prevede că 30 de cetățeni cinstiți cari plătesc dări grele și cătănesc vor avea laolaltă numai atâta drept de vot cât are bunăoară un domnișoraș jidan; că votarea trebue să fie pe față, când se știe câtă teroare și corupție se produce prin asta; când paragrafii dela început conțin măsuri, în urma cărora cel puțin jumătate din alegătorii țărani vor rămânea afară din listele electorale (pe cari le face administrația în fiecare an și despre cari se dispune că *vot va avea tot celce va fi cuprins în listele electorale, chiar și dacă după lege n'ar avea drept de vot«*); — zic dupăcum din legea asta Andrassy a făcut o lege de batjocură, tot așa va veni și la împărțirea cercurilor și va valora desigur toate apucăturile probabile și imposibile ale unei geometrii electorale corupte.

Eată părțile mai însemnate din articolul al 2-lea al lui Balogh:

Spune despre proiectul Andrassyan că »claritate și simplitate îl caracterisează, textul pretutindenea lapidar, precis și transparent« (vezi documentat contrarul la finea pag. 1 a »Gaz. Trans« Nr. 246—1908.)

Că împărțirea cercurilor electorale este punctul pe care se razimă întreaga problemă.

Apoi își exprimă părerea, că e deșartă credința exprimată de Andrassy în motivarea proiectului său, cumcă prin asigurarea celor 62% de alegători maghiari s'ar asigura eghemonia maghiară, ear o nouă împărțire a cercurilor se face numai pentru a repara unele nedreptăți.

Cele 62% de voturi maghiare nu asigură 62% de mandate maghiare. Căci unui astfel de rezultat îi stau împotrivă pe deoparte referințele etnografice, cari fac să se împartă puterea maghiarimii în mod neegal între ținuturile maghiare și nemaghiare, pe de altă parte îi stă în cale împărțirea cercurilor electorale, în cari se validitează referințe etnografice, și unde multe procente de ale maghiarismului vor fi neîncunjurat majorizate de celelalte popoare de rassă.

»După combinația proiectului, în urma celor 62% de alegători maghiari din cele 413 mandate ale cercurilor electorale de azi, 256 de mandate ar cădea neapărat în mânile Maghiarilor, 157 în cele ale naționalităților, ceeace ar însemna o majoritate maghiară de 99 de voturi și ar însemna asigurarea caracterului istoric al țării in parlamentul poporului (ah, cât cinism în aceasta numire! — Trad.) chiar și în cazul, dacă dreptul electoral s'ar da tuturora. Insă dacă asemănăm împărțirea sistemului cercurilor electorale de azi cu harta etnografică a țării, numai de cât se va lămuri cât de greșită și sofistică este aceasta combinație.

Situația este astăzi așa, încât dacă popoarele de rassă din țară și-ar pune 'n gând să aleagă pe baza principiului de rassă, majoritatea mandatelor maghiare foarte ușor ar putea scădea dela 99 la 23 de mandate: la caz că am pierde cercurile poliglote îndoelnice s'ar putea chiar ușor întâmpla, ca maghiarismul în însuși parlamentul său (?!) să ajungă în minoritate.

Avem deci motive valide să vedem în chestia croirii cercurilor electorale și altceva decât o simplă operațiune de arondare. Noi avem lipsă neapărată de un astfel de sistem de cercuri electorale, prin care se poate asigura preponderanța rassei conducătoare prin asigurarea unui număr corăspunzător de mandate. Dacă noi pe lângă asta ne vom nizui spre o dreaptă și cuviincioasă împărțire a cercurilor electorale, prin care să se delăture monstruoasele scăderi ale sistemului de păn'acuma, atunci problema ce trebue deslegată este de fapt una dintre cele mai grele și abia promite un rezultat cu totul satisfăcător.

(Va urma).

Un mare meeting național s'a ținut Duminecă în orașul *Caracal* sub presidenția d-lui Dr. Pavea, medicul orașului, care deschizând ședința, protestează contra politicei dușmănoase austro-ungare, manifestată față de naționalitatea română. Au urmat apoi rând pe rând la tribună d-nii: advocat Ioan Florian, Leon Grigorescu, deputat Camil Demetrian, advocat Teodor Oroveanu, Dr. Vaias, comerciant Tache Vlădescu, advocat Ioan Stătescu, advocat Alexandru Nicolau, cari expun suferințele Românilor de peste Carpați și apelează cu căldură la unirea Românilor pentru cultura și redeșteptarea națională, îndemnând în deosebi pe bărbații politici din România să facă o politică națională cinstită răspunzând cu demnitate și bărbăție la loviturile și atacurile îndreptate în contra existenței neamului românesc.

Contra invaziei germane în Anglia. In ședința de alaltăeri a camerei engleze lordul Roberts a depus o rezoluțiune, zicând că cestiunea apărărei țărei necesită o imediată hotărâre a guvernului în scopul de a crea o armată atât de puternică și eficace prin calitățile ei, încât o putere străină, ori cât de mare ar fi ea, să trebuiască să ezite a se apropia de coastele Angliei. Lordul Roberts și-a motivat rezoluțiunea printr'un lung discurs, în cursul căruia a zis că Anglia nu mai poate fi sigură că n'are a se teme de o invaziune. Lordul a pus în relief că rezoluțiunea ce o propune nu este expresiunea unui act de ostilitate contra Germaniei și nici teama de Germania, dar a relevat posibilitatea strategică a unei invaziuni germane.

D-l Crewe, secretar de stat, s'a pronunțat contra rezoluțiunei propuse, dar rezoluțiunea a fost adoptată cu 74 voturi contra 32.

Proclamația Șahului Persiei retrasă. Agenția Reuter află, că proclamarea ce voia să o dea Șahul spre a anunța că nu convoacă parlamentul a fost retrasă, se crede, în urma reprezentațiunilor Angliei și Rusiei.

Despre socialism.*)

Muncitorul de fabrică, aparținător clasei neavute, nu capătă mai multă răsplată pentru osteneala sa, decât îi trebuește pentru asigurarea existenței, iară bunurile produse sunt ale proprietarului mijlocitor de producțiune. Și fiindcă orice bunuri nu se pot acvira decât dându-se alte bunuri în schimb, nici nu se poate provedea în deajuns cu cele trebuincioase. Disproporția în împărțirea bunurilor între factorii producțiunei e cauza socialismului mai nou. Iară cauza acestei disproporții a distribuțiunei este starea socială și de drept favorabilă proprietății private. De aceea socialiștii vreau, să delătureze măcar în parte, proprietatea privată și să introducă *producțiunea colectivistă*: mijloacele de producțiune să fie ale tuturora și bunurile produse să fie împărțite după munca prestată sau după exigențe. Deci socialiștii numai bunurile, cari servesc producțiunei vreau să le scoată din proprietatea privată, *comuniștii* din contră toate bunurile.

Acesta este firul gândirii al tuturor filozofilor socialiști de pe la capătul veacului XVIII. până în zilele noastre. Ideile celor dintâiu dintr'înșii *Godwin* și *Owen* în *Anglia*, *Fourrier*, *Cabet* și *Proudhon* în *Franța*, *Weilling* în *Germania*, cari au stat încă sub influința lui Rousseau, nu sunt lămurite. Basa doctrinei lor e metafisică: credința în bunătatea lui Dumnezeu (sau a Naturii). Dumnezeu e bun, prin urmare și lumea creată de el este bună și în ea domnește armonie. Societatea omenească este o parte a lumii și e supusă tot acelor legi ca universul întreg. Prin urmare și în societatea omenească trebue să fie armonie și pace și fericire. Omul încă e bun din fire, este asociabil și în stare de a se desvolta. Totuși este atâta mizerie și neînțelegere în lume, fiindcă oamenii nepricepuți au stricat armonia naturală a vieții sociale și fericirea singuraticilor prin instituțiuni măiestrite, cum e și proprietatea privată. Ordinea naturală trebue iară restituită, trebue descoperite și răspândite legile, pe cari se bazează această ordine naturală.

Fiind-că doctrina aceasta consideră reorganizarea societății de o problemă a științei și a cunoașterii prin mintea omenească, i-au dat numele de *socialism rațional*, dela rațiune; îi zic și socialism *utopic*, fiindcă nu a descoperit adevăratele forțe motorice ale vieții sociale. Utopiștii uită, că sunt și oameni îndestuliți cu actuala ordine socială, și că aceștia sunt destul de tari să o susțină. Ei par a nu ști, că societatea nu se va putea schimba până nu se vor schimba caracterele oamenilor.

Urmașii de astăzi ai socialiștilor raționali sau utopiști de odinioară sunt *anarchiștii*. Ce îi deosebește pe acești din urmă de cei dintâi, este felul, cum vreau anarchiștii să-și răspândească principiile: prin atentate, cari nu au alt scop, decât a trezi atenția oamenilor pentru învățăturile lor, și nu sunt alta, decât propagandă prin fapte. Intemeietorul anarchismului este *Proudhon*.

In jumătatea a doua a veacului XIX socialismul ajunge sub influința materialismului. Doctrina socialistă părăsește bazele metafisice: nu mai caută ordinea naturală a societății, se împacă cu gândul, că ordinea existentă e tot așa de naturală și de înțeleaptă, ca ori și care alta; nu e cea mai bună, dar nici cea mai rea; și pătrunsă de ideia evoluții naturale propagată de *Darwin* (»evoluția organismelor«) *Hegel* și *Feuerbach* (»evoluția omenimei«) încearcă să explice ordinea existentă a societății cu luptele ei de clasă din desvoltarea istorică. De aceea acest socialism se numește *istoric*; îi zic și *științific* cu tot dreptul; întemeietorul lui este *Carol Marx*.

Invățăturile socialismului istoric sunt acestea: în viața omenească interesele materiale sunt hotărâtoare, aceste influințează toate cercurile vieții și ale ideilor omenești. Istoria constă din *lupte de clasă*, cari sunt urmarea organizației existente a producțiunii și a distribuțiunii. De prezent lupta dintre burghezime si proletariat a provocat'o împrejurarea, că *organizația producțiunei și circulațiunei este socială, distribuțiunea însă se face pe baza societății privat*. Socialismul vrea să afle cauza frecărilor și să le facă capăt prin împăcarea contrastelor.

Sorgintea acestor contraste este *supravaloarea* (Mehrwert), care singură esplică formarea și înmulțirea capitalului și escamotarea muncii prin capital. Supravaloarea se esplică așa, că salarul muncitorului este mai mic, decât prețuește munca prestată de el; muncitorul produce pentru capitalist mai multe, decât îi dă acesta în schimb. Aceasta vine de acolo, că fiind în urma *sărăcirei generale* (Verelendung) ofertul de muncă mai mare decât trebuința, capitalul poate dicta prețurile. *Crizele* repețite din zilele noastre arată că capitalul nu e în stare să conducă producțiunea, iară societățile acționare și trusturile dovedesc deajuns, că substituirea capitalului e posibilă. Când anarchia economică va ajunge la culme, societatea va ocupa mijloacele de producțiune. Atunci devenind capitalul *proprietate colectivă*, distribuțiunea va fi dreaptă. Deodată cu capitalul privat va mai înceta de a fi și statul, care nu are altă menire, decât a susținea dominațiunea de clasă. Toate acestea se vor întâmpla — fără revoluție esternă, — când starea de astăzi va deveni insuportabilă, și nu se pot grăbi. Marx intonează față cu egoismul burghezimei *egoismul și interesul de clasă al muncitorilor*. Puterea de viață a socialismului zace în comunitatea de interese ale muncitorilor, care rezultă din actuala organizație socială. De aceea în *Manifestul comunist* acest act de naștere al mișcării sociale moderne, — pe care l'a redactat în colaborare cu *Engels*, — esclamă conștiu de tăria care zace în unire: Uniți-vă voi proletarii lumii!

Fiindcă socialismul modern este îndreptat în contra dominațiunii capitalului, îi zic și *anticapitalism*. Mai poartă și numele de *colectivism* — dela proprietatea colectivă care vrea să o introducă.

Invățăturile lui Marx cuprind pe lângă multe adevăruri și greșeli. Greșeala cea mai mare e materialismul cras. Totuși slăbiciunile sistemului său nu îi detrag meritul, de a fi făcut din socialism știință și de a fi pornit mișcarea socială modernă pentru emanciparea proletariatului. Proletarii cinstesc în el pe cel mai mare apărător al causei lor.

(Va urma.)

*) A se vedea Nrii 250 și 251 ai „Gaz. Trans." din anul curent.

STIRILE ZILEI.

— 14 Noemvrie v.

Prelegeri poporale economice în țara Oltului. In săptămâna viitoare va ținea preotul Aurel Nistor din Arpătac prelegeri poporale economice în următoarele comune din comitatul Făgărașului. Marți în 18 Nov. st. v. (1 Dec. n.) în *Șinca-nouă*, Mercuri în 19 Nov. în *Mândra*, Joi în 20 Nov. în *Ohaba* și Vineri în 21 Nov. în *Vlădeni*. Prelegerile vor fi despre cultura

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Cronici teatrale.

București, 12 Noemvrie 1908.

Luni seara s'a reprezentat la *Teatrul Național* a doua piesă originală românească (înțeleg pe cele noui) o dramă — și încă bună — a d-lui *Zaharie Bârsan*.

Toată drama se întemeiază pe vițiul profesorului Marcu Ghimpea adus de beție și de patima jocului de cărți la ruină și rușine cu familia lui împreună.

Eroul principal al dramei e Petru, fiul mai mare al lui Marcu și al Anei Ghimpea, un poet talentat, un bărbat cult și nobil care se hotărește să renunțe la viața de plăceri în munca ușoară și se înapoiază, după cinci ani de lipsă, în satul său, cu cea mai mare dragoste, hotărâre și nădejde pentru ridicarea poporului tot mai părăsit de fruntașii săi.

El vrea să se facă preot și aceasta o voiesc toți, împreună cu bunicul lui Petru, părintele Miron, care voiește să-l lase pe nepot în loc.

Dela început însă tinărul înțelege că tatăl său îi stă în drum, »ca o stâncă« atât pentru ca să poată lucra cu folos pentru popor, cât și ca să-și poată ridica familia sărăcită și căzută în ochii lumei prin vițiul tatălui său, care de dimineața până noaptea târziu bea și joacă cărți la cafenea.

Un bun prieten din copilărie al lui Petru, Lucian, un orfan bogat, care nu ezită să sacrifice împreună cu Petru din avutul său pentru ridicarea poporului și care chiar caută să plătească datoriile făcute de Marcu Ghimpea la cafenea, pentru a salva cinstea familiei, iubește pe Magdalena, sora lui Petru.

A doua zi, Duminecă, Lucian în înțelegere cu Magdalena hotărâse să facă familiei cererea în căsătorie.

Aproape de miezul nopții după ce toți se despart pentru culcare, Lucian aduce la cunoștința lui Petru o nouă rușine și noui pierderi ale tatălui său la cafenea. Apoi se duce acasă și se pune de pază cu pușca spre a-l ucide pe dujmanul, care câteva nopți în rând îi călcase grădina lui vestită prin frumusețe, și stricase straturile de flori, iar în cea din urmă noapte îi tăiase cel mai frumos măr în umbra căruia își petrecuse, împreună cu copiii lui Ghimpea, multe ceasuri din copilărie. Obține chiar dela primărie dreptul de a-și apăra singur avutul.

Petru, rămas singur, trece cu lampa în odaia vecină, iar când se înapoiază surprinde pe tatăl vițios tocmai în clipa când desprindea din părete o iconiță de argint ca s'o ducă la cafenea.

In cele din urmă Petru spune tatălui său că Lucian îl chiamă pentru a doua zi de dimineață la el să-i dea bani ca să plătească datoriile făcute seara. Apoi îl lasă singur, dar când se înapoiază, tatăl său nu mai e. Numai decât se gândește că a plecat la Lucian să ia cât mai îngrabă banii. E cuprins de teamă, vrea să alerge dar e nehotărât. Dar apare din odaia vecină în haina de noapte, Magdalena — și cu o bucurie stăpânită se îndreaptă spre fratele său să-i împărtășească taina pe care Lucian avea să le-o spună a doua zi. Petru e cu urechea la cele ce spune Magdalena iar cu gândul la tatăl său; într'o grozavă luptă. Se aud strigăte, apoi detunături de pușcă — și pe când Magdalena tresare spăriată, Petru se cutremură la gândul că e ucis tatăl său.

*

Aceasta e țesătura, de altfel destul de aleasă și de fină a dramei d-lui Bârsan — și s'a văzut dela cea dintâi reprezentare că »*Mărul*« e intre piesele românești bună pentru ca să rămână în repertorul Teatrului Național.

Eroul principal al dramei, Petru, pare tăiat dintr'o singură bucată și el e nervul acțiunei dela început și până la sfârșit. Pe de rând stăpânește viața curată, patriarchală, care se mai întâlnește încă prin casele multora din »inteligența« noastră din Ardeal. Părintele Miron e tipul preotului de odinioară plin de credință și de dragoste de neam, tare și neînfrânt la loviturile sorții, iar Petru e tânărul cu învățătură multă cu însuflețire și plin de speranțe frumoase pentru poporul din care s'a ridicat; dar e tânărul din vremea noastră, care nu poate să primească loviturile fără să se îndoaie; e aproape chiar a desnădăjdui. E tânărul pe care autorul a avut prilejul să-l cunoască... Dar dacă Petru e în piesă personajul care îți i-a mai mult atenția prin trăsăturile alese, care se pun în evidență, apoi tot prin el cunoaștem cele câteva — de altfel neînsemnate — lipsuri ale piesei, așa cum e concepută.

In prima linie se pare că une-ori

sfeclelor de zahăr şi rentabilitatea lor. b) nutreţuri apătoase şi păioase, c) ce unelte lipsesc plugarilor din acele comune, unelte fără de cari nu se poate duce o economie raţională? Prelegerile se ţin' în numele »Asociaţiunii pentru cultura şi literatura poporului român«. Preotul Aurel Nistor va mai ţinea astfel de prelegeri şi în celelalte comune din ţara Oltului, mai ales în comunele aproape de linia ferată Braşov-Făgăraş-Sibiiu, ce se va anunţa la timpul său.

Românii din America au adresat din prilejiul prezentării proiectului Andrassy o lungă telegramă omagială către *Maj, Sa Monarhul*, implorând scutul Maj. Sale în contra nouelor atacuri îndreptate în contra naţionalităţilor nemaghiare din Ungaria. O altă telegramă s'a trimis primarului Dr. *Lueger* la Viena cerându-i sprijinul în lupta pentru sufragiul universal iar o a treia telegramă s'a expediat poetul norvegian *Björnsterne Bjornson* exprimându-i-se mulţumiri pentru apărarea celor năpăstuiţi şi cerându-i nobilul sprijin în lupta pentru dobândirea votului universal Printr'o a patra telegramă Românii din America exprimă *clubului deputaţilor naţionalişti* mulţumiri pentru lupta însufleţită ce o poartă spre binele neamului.

D-na Agatha Bârsescu la Lugoj. La vestea că celebra noastră tragediană va veni în oraşul nostru — scrie »Drapelul« — intelectualii noştrii au ţinut o consfătuire intimă, în care s'a hotărât, că marea actriţă va da în oraşul nostru trei reprezentaţiuni. Având în vedere aglomerarea publicului avizăm că locurile se pot rezerva de pe acum la d-l Dr. C. Grădinar prezidentul filialei fond. de teatru român din Lugoj.

Din Blaj şi Făgăraş primim îmbucurătoarea ştire, că în vederea reprezentaţiunilor anunţate de d-na A. Bârsescu se fac cele mai întinse pregătiri.

Un aviator Român. Mercuri după amiazi d. sub-locotenent Henric Coandă a ţinut la arsenalul din Bucureşti o nouă conferinţă asupra aparatului de aviaţiune inventat de d-sa. Aparatul d-lui sub-locot. Coandă e biplan, împărţit în două compartimente, a căror suprafaţă e de 4 metri lungime şi 2 lăţime. Aceste două compartimente sunt îndepărtate la 3 m. de corpul fusiliform din mijloc. Inapoia corpului din mijloc se găseşte o coadă de stabilizare longitudinală, care are o suprafaţă de 12 m. p. Aparatul e pus în mişcare de de două helice de tracţiune, cari se învârtesc în sens invers. Stabilitatea aparatului este obţinută cu ajutorul »gyroscopului«, un fel de sfârlează care se învârteşte tot cu ajutorul motorului.

O nouă perchiziţie domiciliară s'a făcut alaltăeri redacţiunei ziarului »Tribuna« de către poliţia din Arad pentru publicarea manifestului lansat de comitetul de iniţiativă al meetingului ţinut în sala Dacia din Bucureşti la 1 Nov. v. D-l C. Savu, redactorul responzabil al „Tribunei«, a declarat că manifestul a fost reprodus din ziarele din Regat. După o scotocire zadarnică a localului redacţional şi după încheierea procesului verbal obicinuit, poliţiştii s'au îndepărtat.

Invăţători români suspendaţi. De când cu legea Apponyi persecuţiunile îndreptate în contra învăţătorilor noştri se înmulţesc în mod înspăimântător. Zilele aceste ministrul Apponyi a suspendat, la propunerea faimosului inspector reg. de şcoale Vaşadi, pe învăţătorii Florian Toma *Pop* din Bicaciu şi Mihai *Andruş* din Janoşea. Aviz consistoarelor noastre!

Marchizul Pallavicini, ambasadorul Austro-Ungariei la Constantinopol, a notificat Porţii că pleacă din Turcia conform instrucţiunilor ce a primit dela guvernul său, lăsând gestiunea afacerilor consilierului de legaţiune Otto.

Curs pentru analfabeţi. Cetim în »Drapelul»: Cursul pentru analfabeţii români din Lugoj s'a început Marţi la orele 6 d. m. în localul şcoalei române din loc. Cursul se va urma regulat în toată Marţa, Joia şi Sâmbăta la oarele 6. Cursul este cu totul gratuit.

Colecţiunea de predici a profesorilor Dr. T. Tarnavschi — Dr. E. Voiuţchi se va pune peste câteva zile sub tipar. Pentru a mă putea orienta în privinţa numărului exemplarelor, rog pe toţi acei domni la cari s'ar mai afla liste de abonament, să le retrimită pe adresa subscrisului. *Caransebeş*, la 30 Octomvrie 1908. Dr. *Dimitrie Cioloca*, profesor.

Sigilul unui Vodă. Jandarmăria din Kis-Pest a confiscat dela un individ un inel-pecete de aur de o greutate de 37 grame cu o piatră violetă, în jurul căreia se află inscripţia slavonă: »Această pecete este a Voivodului Radu«. Se crede că este sigilul lui Radu I. fost Domn al ţării Româneşti pe la sfârşitul veacului XIV. Inelul se păstrează la jandarmăria din Kis-Pest.

Produsele industriale ungare în România.

Mai multi proprietari şi arendaşi, membrii ai clubului agricol din România, discutând asupra situaţiei precare a Românilor din Ungaria s'au legat a nu mai cumpăra maşini şi instrumente agricole care ar proveni din fabricile din Ungaria, în special din fabrica căilor ferate ungare, care are o sucursala de desfacere şi în Bucureşti sub firma Feher et Comp.

Ideia aceasta — scrie »Secolul« — a prins rădăcini şi începe să se întindă în cercuri din ce în ce mai largi, fără a se face nici un sgomot în jurul ei, nici o campanie de boicotare, cum se face de pildă în Turcia.

Făcându-se în mod normal şi fără provocări inutile, ideia se va realiza şi, suntem siguri, că toată lumea românească o va aproba. Numai în acest fel putem să răspundem noi trufaşilor noştri vecini, pentru ca ei să simtă adânc cât de greşită este calea ce au apucat'o.

In cei din urmă 15 ani produsele industriale ungare au găsit pieţe foarte bune de dasfacere în România, graţie nepăsării noastre, cari preferim mărfurile proaste şi ieftine, pe care le furnisează maghiarii celor solide şi durabile pe care le-am putea obţine din Germania, din Italia sau din Englitera.

Valoarea mărfurilor ce le importăm numai din Ungaria (exceptăm Austria) se cifrează anual la aproape 40 milioane lei Ele constau din maşini agricole, instrumente agricole, căruţe uşoare de ţară, produse textile ca pălării, stofe, etc, ghete, şoşoni, piei.

Fabricile, care ni le furnisează aceste, sunt fabrica C. F. Ungare (Feher et. Comp.) Ganz et Comp. din Budapesta, fabrica de vagoane şi căruţe din Arad, fabrica de ţesătorie şi fabrica de pălării din Timişoara şi fabrica de încălţăminte »Kobrak« din Vacz. Numai câteva fabrici, dar acele câteva pompează dela noi 40 milioane anual. Şi ele trăesc şi înfloresc numai prin noi. Dacă le-am tăia pieţele noastre, ele n'ar mai putea rezista nici un an, ci ar fi nevoite să lichideze.

Chestiunea este cum să ne apărăm în contra acestui oaspe rău văzut la noi în ţară? Foarte simplu: Aproape toate fabricile ungare au reprezentanţi la noi; în Bucureşti, Iaşi, Craiova, Brăila, Galaţi, etc. vedem firmele lor. Şi n'avem decât să nu trecem pragul acelor firme. Nu e nevoie de nici un sgomot, de nici o demonstraţie, de nici o campanie, ci numai de o oarecare putere de abţinere. Şi ajunge ca 2—3 luni nici unul să nu calce pe la acele firme pentru ca la sf. George să le vedem dispărute. Asta este de făcut.

Adunare socialistă în Braşov. Conducătorii partidului muncitorilor din Braşov au convocat pe Duminecă 29 Noemvrie n. 1908 înainte de ameazi la 10 oare în sala hotelului »Grand« *o mare adunare poporală publică* cu următorul program: 1. Situaţia politică şi proiectul de lege electoral al lui Andrassy. 2. Usura chiriilor şi a mijloacelor de trai în Braşov.

Adunare săsească de alegători in Braşov. Pe Duminecă sunt convocaţi la Braşov alegătorii din cele patru cercuri electorale ale ţinutului Braşov la o întrunire electorală. Cu aceasta ocasiune îşi vor ţinea dările de seamă deputaţii Dr. K. Schmidt, Traugot Copony şi Wilhelm Kopony.

Varietăţi.

România şi navigaţia aeriană Aeroplanul lui Coandă. Sublocotenentul Coandă a ţinut zilele aceste în Bucureşti în faţa câtorva ofiţeri şi ingineri, o conferinţă asupra aeroplanului său. Experienţele d-lui Coandă nu sunt noi; ele au fost inaugurate şi continuate cu râvnă multă în Germania cu vre-o 5—6 ani înainte şi pressa străină s'a ocupat de aparatul d-lui Coandă, care prezintă caractere valoroase. Sublocotenentul Coandă a înaintat ministeriului român de războiu un memoriu prin care ceru autorizaţia. D-l Coandă, deşi avea posibilitatea să reia experienţele în streinătate, unde atmosfera ar fi poatea mai prielnică, vrea ca şi sub cerul României să zboare o maşină, legând astfel de lanţul statelor din occident, cari se răsboesc pentru cucerirea aerului, şi România. E de prisos să adăogăm că inventatorul e perfect încredinţat că maşina sa va parcurge distanţe mari cu uşurinţă 120 klm. pe oră cel puţin.

Calculele, demonstraţiunea technică pe cari le-a desfăşurat celor cari au asistat la conferinţă, dar mai ales experienţele din trecut şi criticile oamenilor de »meşteşug« cari au fost cu acest prilej amintite, au dat şi celor cari au asistat la conferinţă aceiaşi încredere în perfecţiunea aeroplanului Coandă. Peste vre-o lună experienţele cu aeroplanul care se construeşte la arsenalul armatei, vor începe în Bucureşti şi sperăm — zice »Viitorul« — că rezultatele vor fi astfel, încât atenţia lumei concentrată azi asupra încercărilor din Franţa, se va întoarce de-odată către ţara noastră.

La încercările făcute în Germania de sublocot. Coandă, a asistat şi Kronprinţul, care se interesa de aproape. De altfel aviatorul român, care e abia în vârstă de 24 ani, mai are realizate şi alte invenţiuni.

*

Carnea de câine. Cu timpul se va mânca şi carne de câine, zice »Revue scientifique«. Intrebuinţarea acestei cărni creşte din ce în ce, nu numai în China dar şi în Europa.

In Paris, deşi nu se vând câtimi mari, nu lipsesc costiţele şi aşa zisele roast beefs de câine.

In Germania numărul câinilor tăiaţi a ajuns la 5000 pe an, şi merge sporind, — din pricina preţurilor mari al cărnei de vacă şi chiar de cal. Astfel s'a înfiinţat o societate, care creşte şi îngraşe câinii pentru măcelărie. Se spune că treburile merg bine de tot. Dovadă convingătoare este că s'au supus examenului veterinar peste 20 de mii de câini, meniţi a fi tăiaţi. Cât e vorba de câini tăiaţi în ascuns, nu se poate şti numărul lor, dar trebue să fie mare.

Numărul jubilar al „Gazetei Transilvaniei“ se poate comanda direct sau prin librării cu preţul de 1 coroană 50 bani în Austro-Ungaria şi 2 coroane (2 Lei 20 bani) în România şi străinătate.

Venitul curat ce va rezulta din desfacerea ediţiei jubilare, a „Gazetei“ *se va da fondului jubilar pentru ajutorarea ziariştilor români din Transilvania şi Ungaria.*

ULTIME ŞTIRI.

Budapesta, 27 Nov. Ziarul „A Nap“ continuă să înregistreze ştiri neliniştitoare cu privire la mobilizarea armatei. In numărul său de astăzi aduce ştirea, că s'a dat ordin de mobilizare la 162 batalioane, cari vor fi concentrate la graniţa Bosniei. Deasemenea s'au trimis spre Bosnia în cel mai mare secret mai multe zeci de tunuri. Din cauza acestor ştiri a dominat eri o mare panică la bursă, care deabea s'a putut potoli prnitr'un comunicat semioficios, prin care se desmint ştirile alarmente.

Viena, 27 Nov. Eri s'a prezentat camerelor austriace noul ministeriu austriac. Prim-ministrul Bienerth a declarat că consideră noul cabinet numai de un cabinet de tranziţie, care consideră de unica sa lucrare de a realiza formarea unui cabinet coaliţionist. Declaraţiunea lui Bienerth a mulţumit majoritatea partidelor.

Cetinge, 27 Nov. Din graba şi zelul ce se depune pentru înarmarea Muntenegrului se deduce că isbucnirea războiului e aşteptată ca ceva sigur. Populaţiunea e fanatizată în chip extraordinar. De curând au sosit aci ofiţeri ruşi, cari au misiunea de a controla starea armatei şi a supraveghia manevrele cu nouile tunuri sosite din Italia. Ofiţerii ruşi sunt oaspeţii Principelui Nicolae.

Londra, 27 Nov. La Bursa de aci au circulat eri svonuri alarmante de răsboiu. Ştirea cu privire la rechemarea din Constantinopol a reprezentantului Austro-Ungariei, marchizul Pallavicini, a contribuit la întărirea acestor svonuri. Din cauza acestei alarmări, valorile au scăzut în mod considerabil. Scăderea s'a repercutat mai mult asupra valorilor americane şi în special asupra acţiunilor minelor de aramă.

Sofia, 27 Nov. La Sobranie, un deputat agrarian a reproşat guvernului de a fi întrebuinţat fondurile de ajutor pentru Macedonia în scopuri interesate. Ministrul internelor a respins însinuarea şi a cerut excluderea oratorului. Un mare tumult se produse; agrarienii au părăsit sala de şedinţe.

Belgrad, 27 Nov. D. Milovanovici s'a înapoiat. Generalul rus Lipovici a sosit aci venind din Petersburg.

Malta, 27 Nov. Vaporul „Sardinia“ pe jumătate distrus de un incendiu şi încă totul în flacări, a naufragiat. S'au scos până acum 27 morţi şi 52 răniţi. Maşiniştii şi focarii au perit în catastrofă. Răniţii au fost duşi la spital.

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu
Redactor respons.: Victor Branisce.

respectul fiului către părinte e nesocotit. Nu se poate admite ca unui tată ori cât ar fi decăzut — şi însuşi Marcu Ghimpea era *prea* căzut — să i-se poată adresa cuvântul »obraznic« să i se ridice pumnii spre lovire — şi încă de către un fiu cult. E jignitor şi numai poate fi dramatic. Apoi străfulgerarea, numai, a gândului lui Petru de a-l pierde pe tatăl său e mai mult chiar decât cele de mai sus. Pentru mediul, în care drama se petrece, şi pentru atmosfera curată care stăpâneşte dela început până la sfârşit scăderile acestea sunt contraste cari ce-i drept nu-i scad mult valoarea piesei, dar îndreptându-se i ar mări-o în mod destul de simţitor — şi sunt scăderi, cari s'ar putea cu multă uşurinţă îndrepta. Atunci Petru ar fi un caracter întreg pe cât de întreagă e Magdalena, al cărei rol l'a interpretat cu atâta gingăşie d-na Olimpia Bârsan.

E o bucurie şi o mândrie pentru noi că cea dintâi încercare mai mare a d-lui Z. Bârsan a dat rezultatele, cari i-au procurat aplauzele de Luni seara la Teatrul Naţional şi cari ne îndreptăţesc să aşteptăm încă şi alte lucrări dela d. Bârsan.

R. C.

Banca Natională a României.

Situaţiune sumară.

1907 10 Novembre	Activ:	1908 1 Novembre	1908 7 Novembre
140.897,210	99892210 Reser. metal. aur 90591790 / 41005000 „ Trate aur 37300000	126.850,713	127.891,790
437,092	Argint şi diverse monede	428,137	409,991
96.031,575	Portofoliu Român şi străin. . . .	85.478,164	87.769,642
16.388,000 / 18.202,018	*Impr. contra efec. publice 17479200 / „ „ „ în cont-corent 17693815	34 650,086	35 173,015
11.999,861	Fonduri publice	11.999,914	11.999.914
15 717,546	Efectele fondului de reservă . . .	15 372,463	15.372,463
3 248,621	Efect. fond. de amort. imob. şi mater.	3.196,121	3.196,121
5.924.808	Imobile	5.963.205	5.967,772
640.305	Mobilier şi Maşini de Imprimerie .	701,433	701.460
685,202	Cheltueli de Administraţiune . . .	655,755	668,546
165.133,779	Depozite libere	101.589,484	101.086 284
16.781,876	Conturi curente	13.042,667	9 221 641
27.567,453	Conturi de valori	26.984 825	27.163.757
459 655,346		426.913,067	426.622,396
	Pasiv:		
12.000,000	Capital	12.000,000	12.000,000
23.329,895	Fond de rezervă	25.202,197	25.202,197
3.534,606	Fondul amortis. imob. şi material	3.794,654	3.794,654
311.806,640	Bilete de Bancă în circulaţiune . .	280.689,870	280.814 350
2.077,070	Profituri şi pierderi	2 190,642	2.190,642
1.775,356	Dobânzi şi beneficii diverse . . .	1.446 220	1.534,269
105.133.779	Depozite de retras	101 589,484	101.086 284
459.655,346	Scomptul 5% / * Dobânda 5½%	426.913 067	426.622,396

Preţurile cerealelor din piaţa Braşov.

Din 27 Novembrie 1908.

Mĕsura séu greutatea	Calitatea.	Valuta în Kor.	Valuta în fil.
1 H. L.	Grâul cel mai frumos.	17	—
„	Grâu mijlociu . . .	16	—
„	Grâu mai slab . . .	15	—
„	Grâu amestecat . .	12	—
„	Secară frumósă. . .	10	—
„	Sĕcară mijlocia. . .	9	60
„	Orz frumos	8	60
„	Orz mijlociu . . .	8	—
„	Ovĕs frumos. . . .	6	40
„	Ovĕs mijlociu . . .	6	—
„	Cucuruz	10	—
„	Mălaiu (meiu) . . .	11	—
„	Mazăre.	19	—
„	Linte	19	-
„	Fasole	11	50
„	Sĕmênţă de in . . .	20	
„	Sĕmênţă de cânepă .	6	—
„	Cartofĭ.	2	—
„	Măzăriche.	—	-
1 kilă	Carne de vită . . .	1	04
„	Carne de porc . . .	1	2[illegible]
„	Carne de berbece. .		72
100 kil	Sĕu de vită prospĕt	40	
„	Sĕu de vită topit	2	—